

CAPUT II.

De subjecto cui datur praeceptum.

DUBIUM I.

Quae Personae praeceptis obligentur.

153. *An ad leges obligentur ebrii, infideles, ignorantes, etc.* — 154. *An legislator teneatur ad legem.* — 155. *Quando pueri obligentur ad leges ecclesiasticas.*

Soli subditi ratione utentes obligantur.

153. - « Resp. Soli subditi ratione utentes obligantur, ita ut eorum transgressione peccent. Quod addo, propter ebrios et ad tempus amentes; qui, etsi vere iis obligentur, eorum tamen violatione non peccant, defectu advertentiae rationis et consensus. — Pars prior est communis et certa: Filliuccius¹, Bonacina², Laymann³. — Posterior est eorundem. Cujus ratio est, tum quia praeceptum, cum sit directivum, supponit usum rationis; tum quia obedientia tantum est eorum, qui ratione et voluntate utuntur. Neque alias transgressio ad culpam imputari posset ».

Aliud non teneri, aliud excusari.

Pro majori claritate, notanda est regula: Aliud est, ad legem non teneri; sicut non tenentur ad leges ecclesiasticas infideles, pueri, amentes. Aliud a lege excusari; sicut excusantur ebrii, ignorantes, dormientes. — Hinc est peccatum praebere carnes in die vetito secundis, non vero primis. Sicut etiam peccatum est incitare omnes istos ad aliquid malum jure naturae.

¹ Tr. 21, n. 426. — ² Disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 1, 4, 5. — ³ Lib. 1, tr. 4, cap. 10, n. 1 et 3. — ⁴ 1^a 2^{ae}, qu. 96, art. 5, ad 3. — *Silvest.*, v. *Lex*, quaer. 14. — *Suar.*, de Legib., lib. 3, cap. 35, n. 4 et 15. — *Bonac.*, disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 14 et 19. — ⁵ Lib. 1, tr. 4, cap. 9, n. 2 et 3. — *Asor*, part. 1, lib. 5, cap. 11, quaer. 1. — ⁶ Tr. 21, n. 426. — ⁷ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 37 et 45. — *Sotus*,

« Unde resolves hos casus:

154. - « 1°. Legislator non tenetur suis legibus ut sic, quoad vim coactivam et poenam, sive directe. Indirecte tamen, et quoad vim directivam et ex aequitate quadam, tenetur se, tanquam caput, membris conformare. Ita S. Thomas⁴, Silvester, Suarez, Bonacina, Laymann⁵, contra Azor. Tenetur etiam in contractibus cum reliquis, pari conditione uti. Vide « Filliuccium »⁶. — [Ita ex communi, Salmant.⁷].

Legislator, quomodo tenetur.

Num autem legislator teneatur ad suam legem, sub gravi, vel levi? — Alii dicunt sub gravi, sicut lex alios obligat; ut Soto, Laymann^{a)}, Vasquez, etc. apud Salmant.⁸. — Sed probabile est, praeciso scandalo, tantum teneri sub levi; quia tantum ex honestate obligatur ad legem: ita Salmant.⁹ cum Lessio, Azor, Bonacina, Palao, etc. Limitatur tamen, si lex lata sit de taxatione pretii vel de irritatione contractus; tali legi enim tenetur stare etiam princeps, ad servandam aequalitatem^{b)}. Vide Salmant.¹⁰.

Per se tenetur sub levi.

Limitatio.

de Just. et Jure, lib. 1, qu. 6, art. 7. — *Vasq.*, in 1^{am} 2^{ae}, disp. 167, cap. 3, n. 17. — ⁸ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 38. — ⁹ Loc. cit., n. 42. — *Less.*, lib. 2, cap. 35, n. 34. — *Asor*, part. 1, lib. 5, cap. 11, quaer. 1. — *Bonac.*, disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 23. — *Palao*, tr. 3, disp. 1, punct. 24, § 1, num. 5. — ¹⁰ Tract. 11, de Legib., capit. 3, num. 43 et 44.

154. - ^{a)} Laymann ex parte tantum consentit. Dicit enim, *lib. 1, tr. 4, cap. 9, n. 3*, non facile ab hac sententia esse recedendum, sed *ibid.*, v. *f.*, ad sententiam S. Alphonsi accedens, subdit: « Fateor tamen, quod legis obligatio minus directe in legislatorem quam in subditos cadat... Quare facilius etiam a mortali peccato excusari poterit legislator, si legem

propriam violet, cessante scandalo ». Quam restrictionem Salmant. non animadverterunt.

^{b)} Notant tamen auctores allegati, scilicet Bonacina, n. 15; Palao, n. 8; et ipsi Salmant., n. 43, quod si princeps in testamentis solemnitate requisitam non servet, censetur secum ipse dispensare, proindeque testamentum valere; et idem esse in contractibus di-

« 2°. Infideles non baptizati, etiam ca-
« techumeni, non obligantur praeceptis
« Ecclesiae: obligantur tamen haeretici et
« alii, qui per baptismum Ecclesiae semel
« sunt subjecti ».

155. « 3°. Etsi pueri ratione utentes legi-
« bus iis Ecclesiae, quarum materia eorum
« aetati est conveniens, v. gr. confessionis
« annuae, secundum Navarrum, Henriquez
« et Azor; item abstinentiae a carnibus,
« auditionis sacri, secundum Sanchez, etc.,
« obligentur quoad culpam; non tamen
« quoad poenas ordinarias; nisi sint pu-
« beres, quales sunt masculi anno decimo
« quarto; puellae, duodecimo absoluto. —
« Ita Sotus, Vasquez¹, Sà² ».

Quaeritur: *an pueri, statim ac perve-
nerint ad usum rationis, teneantur ad le-
ges ecclesiasticas audiendi sacram, absti-*

Navar., Man., cap. 21, num. 33. - Henricq., lib. 4, cap. 5,
n. 2. - Azor, part. 1, lib. 7, cap. 29, qu. 6. - Sanchez, Decal.,
lib. 1, cap. 12, n. 6. - Sotus, in 4, dist. 18, qu. 1, art. 3, v. f. —
¹ In 3 part., qu. 90, art. 2, dub. 4, n. 2. — ² V. Censura,
num. 2 (edit. genuin.); et v. Confessio, n. 3. — ³ Decal.,
lib. 1, cap. 12, n. 6. — ⁴ Lib. 1, tr. 4, cap. 10, n. 4. —
Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 52. - Palaus, tr. 3, disp. 1,

*nendi a carnibus vel lacticiniis, et confi-
tendi?*

Affirmant Sanchez³, Laymann⁴ et Sal-
mant.⁵ cum Palao, Bonacina, Salas^{a)}, etc.
Atque peccare dicunt parentes, qui negli-
gunt impletionem ipsorum. Et regulariter
ajunt hunc usum rationis judicandum ad-
venire, expleto septennio. Admittunt ta-
men pueros ante pubertatem non obligari
ad poenas⁶. Nec ad communionem ante
decennium, nisi in articulo mortis, si sit
usus rationis; ut Salmant.⁷. — Negant
vero S. Antoninus^{b)}, Sotus, Sà, Henri-
quez^{c)}, Marchant^{d)}, apud Salmant.⁸, dicen-
tes, non teneri statim, sed post aliquod
tempus. Hoc tempus, Sà ait esse tempus
pubertatis; Sotus vero^{e)} et S. Antoninus^{e)}
dicunt saltem esse decimum annum, vel
nonum cum dimidio in foeminis. Sed haec

punct. 24, § 2, n. 5. - Bonac., disp. 1, de Legib., qu. 1,
punct. 6, n. 8. — ⁶ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 50, i. f. —
⁷ Tr. 4, de Euchar., cap. 7, n. 15 et seqq. (pro n. 18, le-
gantur edit. Lugdun. 1679 et Matriten. 1752). - Sotus, in 4,
dist. 12, qu. 1, art. 11, v. f., vers. Sed si quaeras. Cfr.
dist. 18, qu. 1, art. 3, v. f. - Sà, v. Confessio, n. 3 (edit.
genuina). — ⁸ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 51. - Sà, loc. cit.

cunt Salmant. et Bonacina, dum Palaus, n. 7,
putat dicendum esse: vel principem secum di-
spensare, vel neutrum ex contractu obligari.

155. - a) Salas parum videtur sibi constare:
scribit enim de Legib., disp. 14, sect. 13,
n. 127, v. Dico 2°, omnes teneri ad legem
annuae confessionis et paschalis communionis,
« cum ad annos discretionis pervenerint »; at
v. Dico 3°, negat istud esse intelligendum eo
sensu, « ut statim ac puer peccare potest, seu
est doli capax, seu ratione utens, teneatur con-
fiteri et Euchariam sumere, nempe circa
septennium ». Quod tamen deinde ex parte
rejicere videtur, dum scribit *ibid.*: « Pueri
praecepto confessionis obligantur statim ac
sunt doli capaces; et ante duodecimum, imo
et decimum aetatis annum, coguntur a car-
nibus et aliis cibis vetitis abstinere ».

b) Vide notam e infra.

c) Henriquez non satis accurate citatur a
Salmant.; etsi enim lib. 8, de Euchar. cap. 42,
n. 4, absolute negat pueros ad leges Eccle-
siae obligari, statim ac rationis usum attinge-
rint, id tamen intelligit solum de communionis
praecepto, quod majorem requirit discretio-
nem; ad praeceptum vero annuae confessio-
nis statim teneri docet pueros, *ibid.*, in com.,
lit. u. Et idem tenet lib. 4, cap. 5, n. 2.

d) Marchant, de praecepto audiendi sacram
loquitur, de quo haec in Resolut. pastor., tr. 4,
cap. 6, qu. 2, scribit: « Illos tamen [pueros]

statim ac usus discretionis incipit, dicere obli-
gatos sub peccato mortali, videtur mihi rigi-
dum. Tum quia Ecclesia, pia mater, non vi-
detur velle obligare statim ac potest; tum
quod practice videamus majorem partem pue-
rorum, etiam decimum annum attingentium,
in ecclesia stare tempore missae, huc illuc cir-
cumspiciendo, sine attentione requisita; aut
etiam sociis corriderere, colloqui, nugari, nec
vim praecepti talis apprehendere... [Et] licet
in rigore loquendo, sufficientem aetatem et
discretionem haberent ad aliquod peccatum
mortale committendum, non videtur tamen
Ecclesia, tanta sub obligatione seu vinculo tam
arcto, eos velle statim obstringere, donec per-
fectiorem rationis usum assequantur, divina
mysteria plenius apprehendant, et obligatio-
nem ac attentionem, qua illis interesse oportet,
plenius intelligant ».

e) Sotus et S. Antoninus non recte a Sal-
mant. citantur: Sotus enim, loc. cit., assignat
duodecimum annum: quam sententiam, sicut
et sententiam Marchant, Croix dicit passim
rejici et esse contra fidelium praxim. — At
S. Antoninus, part. 2, tit. 9, cap. 8, § 2, re-
fert quidem aliorum opiniones; sed ipse satis
aperte inculcat pueros teneri ad praeceptum
confessionis et communionis, statim ac usum
rationis habuerint. Error autem citationis inde
manasse videtur, quod ipse Sanctus negat
usum rationis communiter haberi completo

opinio merito rejicitur communiter, ut
ait Croix¹.

An vero obligentur pueri, qui ante se-
ptennium pervenerint ad usum rationis?
— Negant Diana^{f)}, Sanctius, Burghaber,
apud Croix², qui probabile putat; quia le-
ges positivae attendunt tantum ad ea quae
communiter contingunt. Sed probabilius
Bosco^{g)} affirmat teneri. — Vide dicenda
Lib. III, n. 270 et 1012, v. Dubium fit.

Ratione
utentes an-
te septen-
nium.

« 4°. Infantibus, non baptizatis et per-
« petuo amentibus licite dantur carnes
« diebus vetitis, et imponuntur opera ser-
« vilia festis; non tamen ebriis, cum legi
« maneant subjecti; uti nec licite irritan-
« tur amentes ad blasphemandum, laeden-
« dum, etc., eo quod talis actio tribueretur
« principali agenti, qui alterius opera ute-
« retur quasi instrumento. — Vide Lay-
« mann³, Bonacina⁴ et Sanchez⁵ ».

Infantes
non bapti-
zati, amen-
tes.

DUBIUM II.

An Peregrini teneantur legibus sui domicilii, dum ab eo absunt.

156. An peregrinus teneatur ad leges loci ubi est. — 157. An teneatur ad leges patriae. —
Deinde ponuntur resolutiones plurium casuum. — 158. An peregrini possint dispen-
sari ab episcopo loci in legibus et in votis.

Praecep-
tum loca-
le, univer-
sale.

156. - « Suppono I. Praeceptum aliud
« esse locale, quod scilicet certo tantum
« in loco, urbe, v. gr. vel parochia obligat;
« aliud universale, seu juris communis,
« quod totam fere Ecclesiam obligat.

Peregrini,
quis.

« Suppono II. Peregrinos proprie dici
« eos, qui aliquo veniunt animo non ma-
« nendi, sed tantum subsistendi per ali-
« quot dies, vel ad summum per minorem
« anni partem, ut mercatores, viatores; non
« autem studiosi, neque ancillae, quae ve-
« niunt ad serviendum.

Peregrini
non ligatur
praecepto
locali.

« Respondeo, non obligari. Ita Navar-
« rus, Sanchez, Lessius⁶. — Ratio, quia
« praecepta localia per se et directe re-
« spiciunt territorium, eique sunt affixa;
« atque adeo non obligant nisi existentes
« intra illud. Lex enim ita fertur; v. gr.

« festum illud tali loco celebretur: ideo
« que hic valet illud: Si fueris Romae, etc.
« — Addit Laymann⁷, praeceptum locale
« expirare etiam intra proprium territo-
« rium in loco exempto, quod is aequipa-
« retur loco sito extra territorium ».

Hic refert ante omnia distinguere do-
miciium a quasi-domicilio.

Verum *domicilium* acquirit, qui habitat
alicubi, animo ibi perpetuo manendi; ut
communiter docent Bonacina⁸, Ronca-
glia⁹ et Salmant.¹⁰ cum Palao, Trull-
lencho, Dicastillo, et alii passim, ex jure
civili¹¹. — Is autem censetur hujusmodi
animum habere, qui habitat alicubi per
decennium, non significata voluntate rece-
dendi; vel qui majorem partem bonorum
eo asportaverit, aut domum emerit aut

Requisita
ad domici-
lium.

¹ Lib. 3, part. 1, n. 615. - Joan. Sanct., disp. 51,
n. 31, i. f. - Burghab., Centur. 2, cas. 24. — ² Lib. 1, n. 676.
— ³ Lib. 1, tr. 4, cap. 10, n. 3. — ⁴ Disp. 1, de Legib.,
qu. 1, punct. 6, n. 3, 5 et 6. — ⁵ Decal., lib. 1, cap. 12,
n. 9, 14 et 16. - Navar., Man., cap. 13, n. 5, vers. Infer-
tur 3. - Sanchez, Decal., lib. 1, cap. 12, n. 26. — ⁶ Lib. 4,
cap. 2, dub. 8. — ⁷ Lib. 1, tr. 4, cap. 11, n. 5. — ⁸ Disp. 1,

de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 39. — ⁹ Tr. 3, de Legib.,
qu. 3, cap. 1, quaer. 3, resp. 1. — ¹⁰ Tr. 8, de Ordine, cap. 4,
n. 48. - Palaus, tr. 27, disp. un., punct. 15, n. 3. - Trull.,
Decal., lib. 3, cap. 1, dub. 3, n. 9. - Dicast., tr. 6, de
Sac. Ord., disp. un., dub. 16, n. 222. — ¹¹ L. Senatores 2,
C. ubi senatores; et L. Haeres absens 19, § 1 et 2, ff. de
judic.

septennium, sed aliquos assignare decimum an-
num cum dimidio in masculino; et undecimum
et dimidium « et ultra aliquantulum » in fe-
minis.

f) Diana, part. 10, tr. 12, resol. 37, hanc
sententiam « esse satis probabilem » asserit;
sed, ut ipse S. Alphonsus, fatetur contrariam
« esse probabiliorum et securiorem ». Quod
non advertit Croix.

g) Bosco, de Sacram. Poenit., disp. 7,

sect. 6, n. 40 et seqq., affirmat quidem ad con-
fessionem teneri; an vero ad ceteras leges etiam
teneantur, non decernit; imo propendere vi-
detur in sententiam negativam; affert enim
Sanctii opinionem, scil. pueros, si ante septen-
nium ad rationis usum pervenerint, ad nullas
ecclesiasticas leges teneri; de quo Bosco, n. 40,
dicit tantum: « Sed hoc ego non facile admi-
sero in lege ecclesiastica singulis annis con-
fidenti ».

aedificaverit, ut habetur in bulla *Speculatorios* (relata *Lib. VI, n. 770, ad n. 5*); vel qui saltem expressis verbis (ut addunt Salmant.¹) voluntatem ibi perpetuo manendi expresse significaverit.

Ille autem acquirit *quasi-domicilium*, qui manet in aliquo loco per majorem anni partem, ut dicunt Silvester² et Sanchez³; vel qui ibi moratur per aliquod notabile tempus cum animo ibi manendi majori parte anni^{a)}, ut recte ajunt Roncaglia⁴, Laymann^{b)} cum Navarro^{b)}, et Benedictus XIV^{b)}, utque eruitur ex jure civili^{b)}. — His positis:

Dubitatur 1°. *An, ut quis teneatur legibus loci ubi est, requiratur ut ibi verum domicilium contraxerit?*

Affirmant Glossa⁵, et alii apud Sanchez⁶; quia advena (ut ajunt) donec non acquirat verum domicilium, saltem per animum ibi perpetuo manendi, non fit

¹ Tr. 8, de Ordine, cap. 4, n. 49. — ² V. *Domicilium*, n. 2. — ³ De Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 9. — ⁴ Tr. 3, de Legib., qu. 3, cap. 1, quaer. 3, resp. 1. — ⁵ In can. *Quae contra mores*, dist. 8, v. *Aut peregrini*. — ⁶ De Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 8. — ⁷ De Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 2, 4 et 5; et de Legib., lib. 3, cap. 33, n. 3. — ⁸ De Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 9. — ⁹ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 55. — ¹⁰ Lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 1. — ¹¹ De Matrim., lib. 3,

subditus illius loci. — Sed communis sententia tenenda docet, sufficere quod is contraxerit ibi quasi-domicilium: ita Suarez⁷ (qui oppositam putat non esse practice probabilem), Sanchez⁸, Salmant.⁹, et Laymann¹⁰ cum S. Antonino^{c)}, Paludano^{c)}, Silvestro^{c)}, Rosella^{c)}, etc. Ratio, quia tales peregrini jam subjiuntur jurisdictioni superiorum illius loci: ergo etiam legibus tenentur; et tenentur a prima die, qua illuc perveniunt animo habitandi per majorem anni partem, ut recte notat Sanchez¹¹ cum Silvestro, Paludano, Rosella, etc.

Dubitatur 2°. *An, si quis in aliquo loco ad breve tempus moretur, teneatur leges illius servare?*

Prima sententia affirmat: et hanc tenent Pontius¹², Suarez¹³, Salas¹⁴, Tapia¹⁵, et Covarruvias, Gordon, Henriquez^{d)}, etc. apud Salmant.¹⁶, et alii plures apud San-

disp. 18, num. 9. — *Silvest.*, v. *Jejunium*, n. 7, quaer. 2. — *Paludan.*, in 4, dist. 15, qu. 4, art. 3, concl. 1 (n. 24). — *Rosella*, v. *Jejunium*, n. 16. — ¹² De Matrim. lib. 3, cap. 7, n. 6. — ¹³ De Legib., lib. 3, cap. 33, n. 3; de Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 7 et seq. — ¹⁴ De Legib., disp. 14, sect. 4, n. 40 et 49. — ¹⁵ Lib. 4, qu. 16, art. 3, n. 2. — *Covarr.*, Variar. lib. 4, cap. 20, n. 8, v. f. — *Gordon*, lib. 2, qu. 9, n. 55. — ¹⁶ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 56.

Quasi-domicilium satis.

Brevi commorantes probabiliter tenentur.

156. — *a)* Hic notandum venit decretum quod de hac re tulit S. R. et U. Inquisitio, die 7 Junii 1867, in sua ad episcopos Angliae et Foederatorum Statuum Americae Instructione: « Ad constituendum quasi-domicilium, duo simul requiruntur: habitatio nempe in eo loco ubi matrimonium contrahitur, atque animus ibidem permanendi per majorem anni partem. Quapropter si legitime constet vel ambo, vel alterutrum ex sponsis animum habere permanendi per majorem anni partem, ex eo primum die quo duo haec simul concurrunt, nimirum et hujusmodi animus et actualis habitatio, iudicandum est quasi-domicilium acquisitum fuisse ». — Quae tamen temperanda sunt declaratione ejusdem S. R. et U. I., 9 Novembris 1898, scilicet: « Se conferentes in civitatem N. ex alio loco vel parocia, dummodo ibi commorati fuerint in aliqua parocia per sex menses, censendos ibidem habere quasi-domicilium in ordine ad matrimonium, quin inquisitio facienda sit de animo ibi permanendi per majorem anni partem ».

b) Auctores isti: Laymann, *lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 1*; Navarro, *de Jubil., notab. 32, n. 43, v. f.*; Bened. XIV, *Notif. 33, n. 6 et 11*, non requirunt propositum permanendi alicubi

per majorem anni partem, sed incolas esse ajunt « etiam eos qui (sunt verba Laymann), licet aliquanto breviori tempore, certo permanendi proposito, alicujus negotii vel negotiationis causa, in eo loco domicilium, officium vel tabernam fixerunt aut saltem conduxerunt ». Et ita fere etiam, licet brevius, Navarrus et Benedictus XIV; idque colligitur ex L. *Haeres absens*, ff. de *judic.*, quatenus probat eum qui est hujusmodi habitator, puta quia habet tabernam vel pergulam, posse ibi conveniri; licet non eum qui, ut viator et peregrinus contraheret.

c) Laymann utique auctores istos allegat pro sententia quae requirit quasi-domicilium; sed uti nota praecedenti animadvertimus, ipse negat ad quasi-domicilium requiri majorem anni partem; et re quidem vera, S. Antoninus, *part. 2, tit. 6, cap. 2, § 2*; Paludanus, *in 4, dist. 15, qu. 4, art. 3, concl. 1 (n. 24)*; Silvester, v. *Jejunium*, n. 7, qu. 2; Rosella, v. *Jejunium*, n. 16, hoc tantum asserunt, nempe: alienigenas, si ad aliquem locum se contulerint, animo ibi commorandi, et tunc ligari legibus illius loci; secus vero esse, secluso scandalo, si transeant solum per illam terram.

d) Henriquez, quamvis hic a Salmant. citetur, non tamen videtur sibi satis constare,

chez¹, qui vocat valde probabilem, sicut etiam putant Salmant.². — Probat 1° ex jure canonico³, ubi refertur illud celebre D. Ambrosii: *Cum Romam venio, jejuno sabbato; cum Mediolani sum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiam veneris, ejus morem serva; si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi*. — Probat 2° ratione. Tum quia, qui sentit commodum, debet sentire et incommodum; sicut enim talis advena deobligatur legibus patriae a qua abest; ita aequum est, eum obligari legibus loci ubi moratur; et hoc modo advena vere fit subditus superioris loci, quamvis brevi ibi sit. Tum quia expedit ad pacem publicam servandam et ad scandalum vitandum, ut omnes servant leges loci ubi reperiuntur; uti colligitur ex relata doctrina D. Ambrosii. Et saltem ratione dicti scandali vitandi, ut ait Suarez, episcopus loci jurisdictionem habet in peregrinos; eadem enim jurisdictione, quae ipsi competit super oves suas, ut eas bene regere possit, competit etiam super advenas, ne scandalum otibus praebeant, leges loci non servando. — Plures alias rationes pro hac sententia adducit Suarez.

Fatentur tamen auctores citati, non satis esse solum transitum, ad hanc obligationem contrahendam. Etenim (apud

¹ De Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 4; Decal., lib. 1, cap. 12, n. 37. — ² Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 58. — ³ Can. *Ille autem 11*, dist. 12. (Cfr. ap. Migne, *Patrol. lat.*, tom. 33, Epist. S. Augustini 54 (al. 118), ad Januar., n. 3. — *Suar.*, de Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 11 et seq. — *Suar.*, loc. cit. — ⁴ Decal., lib. 1, cap. 12, n. 37. — *Emman. Sa.*, v. *Jeju-*

Sanchez⁴) Emmanuel Sa dicit teneri peregrinum, si maneat illa die qua pervenit; Leonardus, si integra die; Sayrus, si illuc accedat multo spatio ante prandium, et tota die ibi quiescat. — Sed melius videtur distinguere Suarez⁵, dicens, quod si quis venit ad locum destinatum ut terminum viae, tenetur ejus legibus, licet parum ibi adsit. Secus, si ibi sit in via, sive per transitum ad alium locum; tunc enim, si praeceptum est affirmativum, puta audiendi sacrum, non tenetur: quia tale praeceptum obligat existentes, quales non sunt itinerantes; tenetur vero, si praeceptum sit negativum, nempe abstinendi a carnibus vel ab opere servili, etiamsi ibi moretur ad horam: quia praeceptum negativum, cum obliget pro semper, habet tractum successivum per totum diem.

Haec sententia est satis probabilis. — Sed probabilior videtur *secunda*, quae dicit, advenam non teneri legibus loci ubi non moratur, nec intendit morari per majorem anni partem. Hanc tenent Sanchez⁶ cum pluribus aliis, Bonacina^{f)}, S. Antoninus^{g)}, Azor^{g)}, Toletus^{g)}, Laymann^{g)} cum Silvestro^{g)}, Angles^{g)} et Medina^{g)}; item Sayrus^{g)}, Diana, Granada, et alii apud Salmant.⁶, qui hanc non minus probabilem vocant. — Ratio, tum quia leges non obligant nisi subditos, quales non sunt peregrini:

nium, n. 1. — *Leonard. Lessius*, lib. 4, cap. 2, n. 51. — *Sayr.*, *Clav. reg.*, lib. 7, cap. 3, n. 11. — ⁵ De Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 6; Decal., lib. 1, cap. 12, n. 38. — *Diana*, part. 1, tr. 9, resol. 2; et tr. 10, resol. 13 et 15. — *Gran.*, in 1^{am} 2^{ae}, controv. 7, tr. 3, disp. 6, n. 23 et 25. — ⁶ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 58.

lib. 7, cap. 13, n. 8, lit. n; lib. 9, cap. 25, n. 2, lit. r et s.

e) Suarez, *de Relig.*, tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 8, priorem distinctionis partem revera tenet; de altera vero parte, sic *n. 24*, loquitur: « Si obligatio sit praecepti negativi, haec semper urget pro rata temporis, quo durat praesentia in tali loco, quia praeceptum aequali proportionem obligat pro toto tempore et pro qualibet parte ejus. Si vero obligatio sit praecepti affirmativi, necesse est ut quis sit in loco saltem pro toto illo tempore, quod ad implendum actum praeceptum per se conceditur, quia alias praeceptum non obligat talem personam ».

f) Bonacina utique tenet hanc opinionem, *disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 36 et 48, sed n. 36* hanc conditionem (sicut et ipse

Sanchez) apponit: « Modo eadem leges non adsint in loco sui domicilii ».

g) S. Antoninus, *part. 2, tit. 6, cap. 2, § 2*; Azor, *part. 1, lib. 5, cap. 11, qu. 3*; Toletus, *lib. 6, cap. 5, i. f.*; Laymann, *loc. cit., n. 4*; Silvester, v. *Jejunium*, n. 7, qu. 2; Angles, *Flor., de Jejunio, qu. 4, diff. 2, concl. 1, append. 1*; Joannes Medina, *Cod. de Jejunio, qu. 10, n. 1*; et Bartholomaeus Medina (uterque enim citatur a Laymann), *in 1^{am} 2^{ae}, qu. 96, art. 5, vers. Dubitatur praeterea*; Sayrus, *Clav. reg., lib. 3, cap. 4, n. 15*, cum hac secunda sententia in eo conveniunt, quod negant satis esse merum transitum, et requirunt commorationem, intentionem saltem, in aliquo loco, ut advenae teneantur legibus illius loci; non tamen requirunt ut quis commoretur ibidem per majorem anni partem.

Probabilius requiritur quasi-domicilium.

cum ipsi, ob brevem illam moram minime subjiciantur jurisdictioni superioris loci, ut habetur ex jure civili¹; tum quia non dicitur moraliter commorari in aliquo loco, qui ibi non manet, nec animum manendi habet per majorem partem anni. — Ad textum autem D. Ambrosii respondetur 1° illum procedere tantum, ubi vitandum est scandalum. Respondetur 2° S. Doctorem loqui ibi de lege communi servandi jejunii, quod Mediolani non servatur in primis quatuor diebus quadragesimae. Sed lex communis utique servanda est a peregrinis, quando absunt a patria, ubi lex illa non servatur; ut ex communi sententia docent Suarez², et Laymann³ cum Medina et Henriquez. Quamvis tamen Laymann⁴ improbet opitam Sanchezii, qui ait, cives mox in patriam redituros, per fictionem juris pro praesentibus haberi^{h)}.

Limitatur vero haec secunda sententia: 1° in legibus de jure communi, vel circa solemnitates contractuum, aut circa comoda ipsius loci, v. gr. de non extrahendo triticum, arma, etc. — 2° Limitatur, si eadem leges vigeant in patria peregrini; licet Sanchez cum Dianaⁱ⁾ huic contradicat. — 3° Limitatur, si peregrinus ibi delinquat contra jus commune; tunc enim

fit subditus ratione delicti⁵. Vide Salmant.⁶ et Sanchez⁷.

157. - *Non tenentur autem absentes ad leges patriae*, ut communissimum est ex jure canonico⁸: etiamsi lex sit *de jure communi*, quando peregrinus est in loco ubi illa abrogata est. Salmant.⁹ cum Palao, Lessio, etc. — Et hoc, etiamsi discederet a patria *ad eximendum se a lege*. Salmant.¹⁰ cum Palao, Bonacina, Sanchez, etc. (Hinc docet Palaus cum Basilio^{a)} posse peregrinum, qui nolit confiteri peccata reservata proprio parochio, alio discedere, ut ab alio absolvatur; quia tunc utitur jure suo. Sed de hoc vide dicenda *de Poenit.*, *Lib. VI, n. 589*. — Et hoc etiam valet, si ille maneat in sua patria, sed *in loco exempto*, ut tenent Salmant.¹¹ cum Laymann, Bonacina, Palao, Salas, Diana, Tapia.

An vero pro *locis exemptis* intelligantur etiam *conventus regularium*? — Negant Suarez, Coninck, apud Salmant.¹²; sed dicunt, intelligi tantum oppida et ecclesias intra dioecesim, alienae tamen jurisdictioni subjectas. Sed affirmant Salmant.¹³ cum Avila, Henriquez, Sayro, Candido et Diana. Et id confirmant¹⁴: quia tam loca, quam personas Tridentinum exemptas appellat¹⁵. Et valde probabile

Absentes non tenentur legibus patriae.

Consecraria.

Nec commorantes in loco exempto.

Monasteria sunt exempta.

punct. 24, § 5, n. 4, i. f. — ¹¹ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 64. - *Laym.*, lib. 1, tr. 4, cap. 11, n. 5. - *Bonac.*, disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, num. 65. - *Palaus*, tr. 3, disp. 1, punct. 24, § 5, n. 29. - *Salas*, de Legib., disp. 14, sect. 5, n. 85. - *Diana*, part. 1, tr. 10, resol. 14, v. f. - *Tapia*, lib. 4, qu. 16, art. 2, n. 2. - *Suar.*, de Censur., disp. 5, sect. 4, n. 6. - *Coninck*, disp. 13, de Censur., n. 63. — ¹² Tr. 10, de Censur., cap. 1, n. 118. — ¹³ Loc. cit., n. 14. - *Avila*, part. 2, cap. 3, disp. 2, dub. 5. - *Henriq.*, lib. 13, cap. 26, n. 2. - *Sayr.*, de Censur., lib. 1, cap. 6, n. 40. - *Candido*, disquisit. 22, art. 26, dub. 3, *Dico 4°*. - *Diana*, part. 5, tract. 9, resol. 37, v. f. — ¹⁴ Tract. 11, de Legib., capit. 3, num. 64, i. f. — ¹⁵ Sess. 14, de Reform., cap. 5, in fine.

¹ L. *Haeres absens*, § *Proinde*, ff. de judiciis. — ² De Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 27. — ³ Lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 3. - *Barthol. Medina*, in 1° 2°, qu. 96, art. 5, vers. *Dubitatur praeterea*. - *Henriq.*, lib. 7, de Indulg., cap. 13, n. 8. Cfr. lib. 9, cap. 25, n. 2, litt. s, in comment. — ⁴ Lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 3, i. f. — ⁵ Cap. *Licet 20*, de foro competent. — ⁶ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 59 et 60. — ⁷ Decal., lib. 1, cap. 12, n. 21, 23, 36, 38, 39. — ⁸ Cap. *Ut animarum 2*, de constitut., in 6°. — ⁹ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 62. - *Palaus*, tr. 3, disp. 1, punct. 24, § 5, n. 1. - *Less.*, lib. 4, cap. 2, dub. 8. — ¹⁰ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 62. - *Palaus*, loc. cit., punct. 24, § 5, n. 4. - *Bonac.*, disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 64. - *Sanch.*, de Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 29; Decal., lib. 1, cap. 12, n. 35. - *Palaus*, tr. 3, disp. 1,

^{h)} Eam Sanchezii sententiam, *de Matrim.*, lib. 3, disp. 18, n. 7, quam Laymann non omnino improbabilem putat, ipse Sanchez, *Decal.*, lib. 1, cap. 12, n. 39, rejicit, et affirmat sibi « prorsus » placere contrariam, scilicet: legem communem a peregrinis observandam esse, quando absunt a patria, ubi lex illa non servatur. In quo consentit cum S. Alphonso.

ⁱ⁾ Diana, *part. 1, tr. 9, resol. 18*, vocat probabilem sententiam Joannis Sanchez; unde ipse Sanchez, *Select.*, disp. 54, n. 31, scripsit:

« Favet nostrae sententiae Diana ». Sed Diana ipse tenet limitationem quam S. Alphonsus hic inducit.

^{j)} Salmant., *loc. cit.*; et Sanchez, *n. 23*, excipiunt sibi vagos, quos affirmant teneri legibus loci in quo degunt.

157. - ^{a)} Basilius Pontius, *de Matr.*, lib. 5, cap. 9, n. 6, non de casibus reservatis in specie, sed de confessione in universum loquitur: « Etiam si quis animo solum confitendi illi parochio [alieno] eo accedat, et a sua domicii parochia discedat, illi... licet alteri con-

est. Vide etiam *Lib. VII, de Censuris*, n. 24.

« Ex quibus resolves hos casus:

« 1°. Si episcopus sub poena excommunicationis vetet lusum aleae; non obligantur clerici ludentes in loco exempto a jurisdictione episcopi. Bonacina^{b)}, Laymann¹.

« 2°. Si quis die jejunii aut festo sit in loco alio, non sui territorii, aut exempto, ubi tunc non est jejunium, aut festum; potest ibi comedere, exercere servilia. Laymann^{c)}, Bonacina.

« 3°. Id etiam habet locum in praeceptis juris communis, si in loco isto sint usu abrogata, vel non recepta, vel habeatur privilegium. Quare potes, v. gr. Mediolani, primis quatuor diebus quadragesimae vesci carnibus, cum id ibi liceat. — Item in Belgio, sabbatis intra Nativitatem et Purificationem, vesci carnibus. — Item in loco ubi Tridentinum non est receptum, valide (etsi non licite) inire matrimonium clandestinum. — Suarez, Sanchez², Lessius.

« 4°. Potest quis, discedens mane ex oppido ubi non est jejunium, vesci carnibus; etsi meridie rediturus sit domum, ubi est jejunium. Nec tunc, ubi domum venerit, tenebitur ad servandum jeju-

nium ista die, cum illud jam violaverit, ideoque servare non possit. Tenebitur tamen domi ad abstinentiam a carnibus; cum illa adhuc possit ibi servari, eo quod sit dividua. — Vide Sanchez³, Lessium⁴.

« 5°. Si quis abiturus est loco ubi est jejunium, sciatque certo perventurum vesperi ad locum ubi non sit jejunium; tunc, etsi non possit ibi vesci carnibus, unde abit (cum ista abstinentia sit dividua), potest tamen ibi mane jentare et meridie prandere; ut contra quosdam docent Lessius et Sanchez, supra. — [Et probabile putant Salmant.⁵ cum Suarez^{d)}].

« 6°. Probabile etiam est, et in conscientia securum, quod docet Sanchez^{e)}, contra Navarrum et Suarez^{e)}, peregrinos, antequam excedant proprio territorio, non teneri implere praecepta quae eos ibi deprehendunt, v. gr. non teneri eum mane audire sacrum die festo, qui ante prandium venturus sit alio, ubi non sit festum; quia, si mansisset in loco ubi praeceptum obligabat, poterat differre ad id tempus; quando autem pervenit ad alium locum, desinit obligari. Nec obstat, quod, praevidens impedimentum, teneatur praevenire; quia id tunc tantum verum est, quando, manente vi prae-

Non teneri ante exitum e loco.

¹ Lib. 1, tr. 4, cap. 11, n. 5. - *Bonac.*, disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 61, 62 et 65. - *Suar.*, de Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 29. — ² Decal., lib. 1, cap. 12, n. 28 et 30. - *Less.*, lib. 4, cap. 2, n. 59. — ³ Decal., lib. 1, cap. 12, n. 33. —

⁴ Lib. 4, cap. 2, n. 57. - *Less.*, loc. cit., n. 58. - *Sanch.*, loc. cit., n. 34. — ⁵ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 70. — ⁶ De Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 21; Decal., lib. 1, cap. 12, n. 32. - *Navar.*, Man., cap. 13, n. 5, i. f.

feri, dum extra suam parochiam est ». Et Palaus loquitur de eo qui vel propter casus reservatos, « vel alia causa » intendit alii confessorio confiteri. Sed S. Alphonsus limitat hanc opinionem, *lib. 6, n. 589*, quo remittit lectorem.

^{b)} Bonacina, *disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6*, exemplum istud non affert, quidquid dicat Busenbaum.

^{c)} Laymann, *lib. 1, tr. 4, cap. 11, n. 7*, loquitur de eo qui mane discessurus est a loco ubi jejunium non servatur, ad redeundum eodem die in patriam, ubi servatur; item de eo qui noctu pervenit ad locum ubi non jejunatur; item de eo qui pervenit ad locum ubi festum non adest, licet in patria sit festum; et hos excusat a lege jejunii vel servandi festum quaedam opinio, quam Laymann negat esse omnino improbabilem; sed ipse: « Ego vero, inquit, existimo in hoc casu habendam esse rationem temporis potioris, ut

secundum illud incola, existens in suo loco ubi jejunatur, vel in alio ubi non jejunatur, et ipse obligatus vel liberatus censeatur: quandoquidem in moralibus receptum est, ut quod majus ac potius est, trahat ad se id quod minus est ».

^{d)} Quidquid dicant Salmant., *n. 68*, Suarez de hoc casu non loquitur, *lib. 3, cap. 32, n. 3*.

^{e)} Suarez vult quidem, *de Relig.*, tr. 2, lib. 2, cap. 15, n. 10, peregrinos, antequam exeant e proprio territorio, teneri v. g. audire sacrum, sed hanc sententiam ita limitat, *n. 11*: « Ut locum habeat, quando potest quis in eo casu, hora matutina missam audire, priusquam in aliud oppidum ad laborandum illo die discedat... At vero, si toto illo tempore missa ibi non diceretur, quam posset homo audire, expectandum illi esset ibi usque ad meridiem pro missa audienda; at durum videtur hanc obligationem imponere ».

« cepti, quis est impediendus: hic autem « ab obligatione praecepti absolvitur ». [Ita etiam Salmant. ¹ cum Palao, Tapia, Salas, etc. Secus tamen esset, si ibi unum illud sacrum diceretur: quia teneretur audire, antequam discederet; non teneretur autem exspectare. Salmant. ²]. — « Con- traria tamen sententia, tanquam magis « pia, suaderi potest, nisi quid obstet. « Sanchez ³ ».

158. - Hic magna quaestio occurrit disceptanda:

An peregrini possint dispensari ab episcopo loci ubi sunt, tam in legibus communibus (puta, jejunii vel abstinentiae ab opere servili) quam in votis et juramentis? — Adsunt quatuor sententiae.

Prima, quam tenet Pontius ⁴, Joseph de Januario ⁵, et cui adhaeret Tanner ⁶) apud Croix ⁷), probabilemque merito putat Palaus ⁸, affirmat universe, tam pro legibus, quam pro votis. — Ratio, quia peregrinus per illum accessum, quamvis unius diei, fit vere subditus superioris loci ubi reperitur; ut dicunt Suarez, Sa-

las ⁹), ac Pontius cum Palao ⁷. (Vide dicta n. 156, *Dub. 2*, et dicenda *Lib. III*, n. 332, v. *An autem*). — Quamobrem, sicut peregrinus tenetur ad leges loci illius; ita aequum est ut gaudeat etiam privilegiis.

Secunda sententia prorsus opposita, quam tenet Silvester, Abbas, Tabiena, Angelus apud Palaum ⁸, item Paludanus, Medina, Ledesma, Hostiensis ¹⁰) apud Suarez ⁹, dicit quod peregrinus, quoadusque acquirat alicubi verum domicilium (id est per animum perpetuo ibi manendi), nunquam subditus est censendus; et ideo nec tenetur ad leges loci, nec potest dispensari in legibus communibus, neque in votis aut juramentis ab illius episcopo ¹¹). — Ad confirmationem hujus sententiae, Farinaccius et Garcia apud Palaum ¹⁰, afferunt quamdam declarationem S. C. Concilii, approbatam a Gregorio XIII, ubi dictum fuit, posse peregrinum recipere beneficium absolutionis a peccatis in loco ubi est; sed non posse dispensari ab episcopo illius ¹²). Sed Maz-

Alii requirunt domicilium.

Alii distinguunt legem a votis.

¹ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 67. - *Palaus*, tr. 3, disp. 1, punct. 24, § 5, n. 8. - *Tapia*, tom. 1, lib. 4, qu. 16, art. 2, n. 4. - *Salas*, de Legib., disp. 14, sect. 5, n. 66. — ² Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 66. — ³ *Decal.*, lib. 1, cap. 12, n. 32. — ⁴ *De Matrim.*, lib. 8, cap. 4, n. 7. — ⁵ *Resol. mor.*, part. 1, resol. 64, n. 12. — ⁶ Tr. 3, disp. 6, punct. 7, § 2, n. 5. - *Suar.*, de Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 10 et seqq. - *Pont.*, de Matrim., lib. 5, cap. 7, n. 15 et 16. — ⁷ Tr. 3, disp. 1, punct. 24, § 3, n. 12. - *Sivest.*, v. *Domicilium*, n. 2. - *Abbas*, in cap. *Nullus episcopus*, n. 4, de paroch. - *Tabien.*,

v. *Domicilium*, v. f. - *Angel.*, v. *Domicilium*, v. f. — ⁸ Tr. 3, disp. 6, punct. 7, § 2, n. 4. - *Palud.*, in 4, dist. 15, qu. 4, art. 3, concl. 1 (n. 24). - *Joan. Medina*, Cod. de Jejuniis, qu. 10, n. 1. - *Martin. Ledesma*, 2^a 4ta, qu. 17, artic. 3, vers. *Tertio dico*. — ⁹ De Relig., tract. 2, lib. 2, capit. 14, num. 2. - *Farinac.*, Decision. var. Rotae Rom. cum Declarat. Concil. Trident., part. 4, Declar. Trident. ad Sess. 24 de Reform., capit. 6. - *Garcia*, de Benef., part. 11, capit. 10, num. 139. — ¹⁰ Tr. 3, disp. 6, punct. 7, § 2, n. 7.

158. - ^a) Croix, loco citato a S. Alphonso, id est, *lib. 6, part. 3, n. 754*, adducit Tannerum ex Gobat, quasi faveat sententiae quae affirmat eum, qui tamquam peregrinus aut viator per aliquem locum transit, posse ibi matrimonio copulari a parochio loci. Quod profecto, imo et potiori ratione, faveat praesenti quaesito de legum dispensatione ab episcopo loci. Sed Croix non satis accurate allegat Tannerum; loco enim citato a Gobat, ex quo, ut diximus, allegatio desumpta est, scilicet, *tom. 4, disp. 8, qu. 3, dub. 6, n. 121*, Tanner scribit: « At si qui ex sua parochia ad alienam transeant, ibique coram ejus loci parochio, proprio neglecto, contrahant, matrimonium sine controversia nullum est, si utrobique concilium aliquo sit promulgatum ».

^b) Salas id non semel indicat, de *Legib.*, disp. 14, sect. 4, n. 41 et seqq.; quin etiam inter objectiones quae contra suam sententiam moventur, aliqua reperitur, n. 41, quae negat hujusmodi forenses esse subditos sup-

rioris loci in quo sunt; ergo, cum haec sit objectio, videtur ipse contra tenere forenses esse vere subditos superioris illius.

^c) Auctores quos ex Palao S. Alphonsus allegat, patrocinantur solum posteriori parti hujus sententiae, quod scilicet episcopus alicujus loci dispensare a votis non possit, eos qui illic verum domicilium non habent; quamvis Palaus eosdem allegat pro dispensatione tum a legibus tum a votis. — Ceteri vero ex Suarez citati, alteram partem tenent, nempe alienigenas legibus loci ubi degunt non astringi, nisi animum habeant perpetuo ibi commorandi. Hostiensis tamen, quem Suarez ex Archidiacono citat, videtur potius contrarium tenere in *Sum., tit. de observ. jejuniar. n. 5*; saltem non perspicue mentem suam explicat.

^d) Et haec quidem resolutio apud Pallotini habetur, v. *Episcopus*, § 14, n. 51; « Imo episcopus (ita ibi) potest absolvere in sacramento poenitentiae externos commorantes in sua diocesi, sed non dispensare in casibus

zotta ¹³) dicit hanc declarationem non constare authentice; saltem, ut infra videbitur in quarta sententia, communiter illa non fuit recepta. Tanto magis, quia Henriquez ¹ affert aliam diversam declarationem S. Pii V, ubi Pontifex declaravit episcopum loci bene posse dispensare in votis scholasticorum, Salmanticae commorantium. — Hanc secundam sententiam etiam putat probabilem Palaus ². Attamen Suarez ³ improbabilem eam putat, quoad eximendum peregrinum a servandis legibus loci, si ibi maneat majori parte anni.

Tertia sententia, quam tenet Palaus ⁴ cum Navarro ⁵) et Menochio ⁶), qui plures alios refert, censet, peregrinum adhuc transeuntem bene posse dispensari ab ordinario loci, in legibus etiam communibus: quia ipse, quoad leges, bene subditur jurisdictioni illius superioris; non autem quoad vota et juramenta: quia haec jurisdictio pendet a consuetudine et a conniventia episcoporum, quae non habentur pro hujusmodi dispensationibus, prout alias habentur pro absolutione peccatorum et censurarum eis annexarum.

¹ Lib. 14, cap. 18, n. 2, lit. r. — ² Tr. 3, disp. 6, punct. 7, § 2, n. 5. — ³ De Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 2, v. f. — ⁴ Tr. 3, disp. 6, punct. 7, § 2, n. 5 et 6. — ⁵ Lib. 6, part. 3, n. 721. — ⁶ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 55. — ⁷ De Matrim., lib. 3, disp. 23, n. 12, v. f. et n. 13. - *Angles*, Flor. de Sacram. Poenit., qu. 3, de Confess., art. 8, diff. 4, dub. 1, concl. 10. - *Aragon*, in 2ma 2^{ae}, qu. 88, art. 12, concl. 6. — ⁸ Lib. 2, cap. 40, n. 121. — ⁹ Lib. 6, part. 3, n. 721. - *Laym.*,

cap. 6, sess. 24, de Reform. contentis ». Et n. 52, subdit: « Amplia, etiamsi praefati exteri extra suam dioecesim delictum commiserint. Ita Pontifex Gregorius XIII declaravit in dubio sibi a S. C. proposito ». — Altera vero declaratio, huic contraria, quam affert Henriquez, non est generalis declaratio, sed privilegium speciale, episcopo Salmantino concessum, ut ex verbis S. Alphonsi et clarius ex ipso Henriquez colligere licet.

¹³) Mazzotta, *tr. 1, disp. 4, qu. 1, cap. 3, quacr. 2*, aperte significat sibi de hujus declarationis authenticitate non constare, dum scribit: « Sequenda esset, si authentice constaret de declaratione illa, facta consulto et approbante Greg. XIII ».

¹⁴) Navarrus et Menochius apud Palaum citantur, dumtaxat pro ratione cui haec sententia innititur, scilicet: non reputari alicujus parochiam eam, in qua brevi et transeuntem ille commoratur. Quod plane habent Navar-

Quarta sententia, communissima, ut ait Croix ⁵, et communiter recepta, ut asserunt Salmant. ⁶, cui subscribimus, tenet, posse peregrinum dispensari ab episcopo loci, non solum in legibus, sed etiam in votis et juramentis: modo ibi sit animo permanendi per majorem anni partem. — Ratio, quia ex illa diuturna habitatione contrahitur quasi-domicilium, ut probant Abbas ⁸) et Innocentius ⁸). Quapropter tunc peregrinus dispensatur, non jam ratione consuetudinis et conniventiae sui proprii superioris, sed ex propria auctoritate ordinarii loci, cui peregrinus per illud quasi-domicilium tunc vere subditur. Ita Sanchez ⁷ cum Henriquez ¹³) Angles, Aragon, etc., Lessius ⁸, Croix ⁹ cum Laymann, Salmant. ¹⁰, Sporer ¹¹) cum Suarez ¹¹) et Manuele apud Palaum ¹¹.

Et idem sentit Sanchez ¹² cum Henriquez et Manuele, quoad dispensationem facultatum concessarum episcopis a Tridentino, in cap. *Liceat* ¹³. — Atque idem, quoad conferenda omnia sacramenta, praeter Ordinem, ut dicunt etiam Croix cum Laymann, et Salmant. ¹⁴ — Circa vero Matrimonium, vide *Lib. VI, n. 1091*.

lib. 5, tr. 6, cap. 10, n. 5. — ¹⁰ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 55. - *Manuel Rodrig.*, Summ., part. 1, cap. 55, n. 6, concl. 2, i. f. — ¹¹ Tr. 3, disp. 6, punct. 7, § 2, n. 3. — ¹² De Matrim., lib. 3, disp. 23, n. 12, v. f. - *Henriq.*, lib. 6, cap. 14, n. 8. - *Mannel*, Summ., part. 1, cap. 55, n. 6, i. f. — ¹³ Sess. 24, de Reform., cap. 6. - *Croix*, lib. 6, part. 3, n. 721. - *Laym.*, lib. 5, tr. 6, cap. 10, n. 5. — ¹⁴ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 55.

rus, *Consil. 7, de clandest. desponsat., n. 2*; et Menochius, *Consil. 398, n. 32 et 33*.

⁸) Abbas, in cap. *Quod clerici, n. 5, de foro compet.*; et Innocentius IV, in cap. *Ex parte, n. 1, de foro compet.*, dicunt solum acquiri quasi-domicilium ex assidua commoratione in aliquo loco.

¹³) Henriquez, *lib. 6, cap. 14, n. 8*, non loquitur de votorum dispensatione, quidquid dicat Sanchez.

¹¹) Sporer, in *Supplem. Decal., cap. 1, n. 254*, principium generale dumtaxat habet, in quo fundatur haec sententia: quod nempe aliquis *fiat subditus* episcopi loci, in quo quasi-domicilium acquirit; et hoc acquiri censetur, si habitare incipiat animo permanendi saltem per majorem anni partem.

¹⁴) Suarez, *lib. 2, de diebus fest., cap. 14, n. 6 et seq.*, ne verbum quidem de hac re facit, quidquid dicat Palaus; et *lib. 6, de voto, cap. 11, n. 11*, videtur contrariae sententiae adhaerere.

Auctor: quasi-domicilium satis est ad utrumque.

DUBIUM III.

An Peregrini et Vagi teneantur praeceptis locorum in quibus morantur.

159. - « Resp. Regulariter non tenentur « praeceptis specialibus illorum locorum. « Ita Laymann, Sanchez, Azor, Coninck ^{a)}, « Lessius ^{b)}, Reginaldus ^{c)}, Filiuiccius ^{d)}; « contra Navarrum, Suarez, Sà, etc. Et « quoad vagos etiam » [ut cum Busenbaum, tenent Lessius ^{b)}, Laymann, Sayrus, etc. apud Salmant. ¹⁾, qui contradicunt] « contra Bonacinam et Sanchez. « — Ratio est, quia non potest dari ulla « ratio hujus obligationis, cum illi non « sint subditi vel locis vel superioribus, « quorum tales leges fuerunt; ideoque sint « extra eorum jurisdictionem. — Nec obstat 1° eos nullis partialium locorum « statutis, sed solo jure communi teneri; « quia id non est absurdum. Nec 2° quod « vagi, ob delicta admissa, puniri possint: « hoc enim consuetudo recepit, ne scelera « maneant impunita ».

Laym., lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 4 et 7. - Sanchez, Decal., lib. 1, cap. 12, n. 38; de Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 6. - Azor, part. 1, lib. 5, cap. 11, qu. 3. - Navar., Man., cap. 13, n. 5; et cap. 23, n. 120. - Suar., de Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14; de Legib., lib. 3, cap. 33, n. 3. - Sà, v. *Jejunium*, n. 1. -

159. - ^{a)} Coninck, *de Sacram., qu. 74, art. 4, dub. 3, n. 111 et 115*, ita quidem tenet, ut probabile, de peregrinis; at *n. 116*, de vagis disserens, dicit communem esse opinionem, eos teneri legibus illius loci in quo hic et nunc degunt, quia alias nulli legi subessent: « Quod probabile est, inquit, ob DD. auctoritatem. Sed ratio non urget, quia tales communibus saltem ecclesiasticis et civilibus legibus subessent ».

^{b)} Lessius, *lib. 4, cap. 2, dub. 7, n. 49*, probabile quidem reputat, peregrinos non teneri legibus loci in quo degunt, eamque sententiam intelligi posse ait, « non solum de peregrinis qui alibi fixum domicilium habent, sed etiam de vagis qui nusquam firmam sedem obtinent ». At *n. 50*, contrarium verius sibi videri dicit, proindeque ejusmodi peregrinos obligari, dummodo ibi non sint, *n. 51*, per modum simplicis transitus.

^{c)} Reginaldus non satis sibi constat. Etsi enim, *lib. 13, n. 171*, neget peregrinos ejusmodi legibus teneri; et probare videatur, *n. 172*, sententiam quae ad easdem obligat vagos; attamen, *lib. 19, cap. 2, n. 21*, disputans de auditione sacri, vult peregrinum, si aliquo divertat per paucos dies, teneri ad ob-

160. - « Dixi I°. Regulariter: quia tenentur quibusdam legibus, maxime quarum violatio cederet in damnum et injuriam illius loci, in quo morantur; ut etiam iis, quae sunt de contractibus celebrandis.

« Unde resolves hos casus:

« 1°. Tales non tenentur audire missam, et possunt opera servilia exercere « die istic festo. Non tenentur jejunare, « nec abstinere a carnibus, quando istic « sint jejunium, et domi suae non est. — « Intellige utrumque, secluso scandalo, « propter quod episcopus loci punire potest. Laymann ²⁾.

« 2°. Peregrinis non licet frumenta « evehere, vel vendere supra pretium ibi « statutum, noctu arma ferre, etc., si talia « ibi prohibita sunt. — Panormitanus ^{a)}, « Reginaldus ^{b)}, Sanchez ³⁾.

Laym., lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 7. - Sayr., *Clav. reg.*, lib. 3, cap. 4, n. 15. — ¹⁾ Tr. 11, de Legib., cap. 3, n. 60, i. f. - Bonac., disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 54. - Sanchez, Decal., lib. 1, cap. 12, n. 23; de Matrim., lib. 3, disp. 18, n. 15. — ²⁾ Lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 4 et 5. — ³⁾ Decal., lib. 1, cap. 12, n. 36, i. f.

servandum hujus loci festum, etiamsi per modum transitus ibi adsit, modo tamen tanto tempore manere statuerit, ut commode possit missam audire.

^{a)} Filiuiccius, *tr. 27, part. 1, n. 116*, vult peregrinos teneri ad festa loci ad quem « permanenter per aliquod breve tempus » divertunt; si vero transeunter tantum, probabiliter non teneri, *n. 119*; probabilius autem, *n. 120*, teneri ad abstinendum a servilibus, sed non ad audiendum sacram, nisi sint in eo loco toto saltem tempore quod conceditur pro implendo hoc praecepto. Et *loc. cit., part. 2, n. 105*, idem dicendum esse ait quoad jejunium, quod dixit de festis. Denique *loc. cit., part. 1, n. 105*, ait « vagos obligari ad festa loci in quo contingit eos morari ». Rationes vero, quas affert Filiuiccius ad sua asserta confirmanda, generales sunt, et valent pro quibuscumque legibus.

160. - ^{a)} Panormitanus, in cap. *A nobis 21, de sent. excom., n. 7*, in universum dumtaxat scribit quod, si « statutum est aptum comprehendere subditos et non subditos... tunc etiam non subditi delinquentes in territorio ligantur ».

^{b)} Reginaldus, *lib. 13, n. 171*, scribit peregrinum teneri legibus et consuetudinibus

Tenetur lege communi.

« Dixi II°. Praeceptis specialibus: quia « si domi tuae consuetudine derogatum « sit alicui praecepto juris communis, « et alio venias ubi illud viget, eodem « obligaberis. Ratio est, quia lex juris « communis est universalis, et obligat « omnes sine ordine ad locum ^{c)}. — Laymann ¹⁾.

« Unde resolvitur hic casus:

« Belga aliquis veniens Coloniā, v. « gr. tenetur istic, sabbatis inter Nativitatem Christi et Purificationem, abstinere a carnibus; quia privilegium ejus « comedendi tunc carnes, non est personale, sed locale: ideoque expirat extra « locum. — Laymann » ^{d)}.

DUBIUM IV.

An Peregrini teneantur praeceptis juris communis, si non sunt in usu in loco ubi morantur.

Non tenentur lege generali ibi abrogata.

161. - « Resp. Non teneri. Ratio est, « quia tunc valet privilegium locale, quod « frui possunt omnes qui in loco morantur. Ita Sanchez ²⁾, Suarez, Laymann, etc.

« Unde resolvuntur sequentes casus:

« 1°. Si Germanus per Hispaniam transeat, potest sabbatis vesci intestinis animalium. Idem, si per Belgium aut Mediolanum iter habeat, potest inter Nativitatem Christi et Purificationem in Belgio sabbatis, Mediolani vero quatuor primis diebus quadragesimae, carnibus vesci. — Sanchez, Suarez, Bonacina ³⁾.

« 2°. Si quis ex dioecesi catholica, v. gr. Hildesio, ubi vetus calendarium

« adhuc est in usu, veniat in aliam, ubi « novum est receptum, v. gr. Monasterium; potest, si ibi quadragesima praeteriit, carnibus vesci: ut docet Sanchez ⁴⁾, « Salas ⁵⁾, Bonacina ⁶⁾, Lessius ⁷⁾, qui tamen « contrariam sententiam suadet in praxi, « licet haec tuta sit, ut etiam docet Laymann.

« Addidi: *ex dioecesi catholica*; quia « si catholicus veniat in terras haereticorum, ubi alii catholici non sunt, tenentur ibi servare novum calendarium, « ad vitandum scandalum, et contemptum Ecclesiae catholicae. — Vide Laymann ⁸⁾ ».

¹⁾ Lib. 1, tr. 4, cap. 12, n. 3. — ²⁾ Decal., lib. 1, cap. 12, n. 28. - Suar., de Relig., tr. 2, lib. 2, cap. 14, n. 29. - Laym., loc. cit., cap. 11, n. 4. - Sanchez, Decal., lib. 1, cap. 12, n. 29 et 30. - Suar., loc. cit. — ³⁾ Disp. 1, de Legib.,

qu. 1, punct. 6, n. 61. — ⁴⁾ Decal., lib. 1, cap. 12, n. 30. — ⁵⁾ De Legib., disp. 14, sect. 5, n. 69. — ⁶⁾ Disp. 1, de Legib., qu. 1, punct. 6, n. 64. — ⁷⁾ Lib. 4, cap. 2, n. 59, 60. - Laym., lib. 1, tr. 4, cap. 11 n. 8. — ⁸⁾ Loc. cit., n. 8.

loci « ratione contractus, adeo ut faciens contractum, teneatur facere secundum consuetudinem et statuta loci in quo tunc versatur; et *n. 172*, transgrediendo leges loci illius, peccare « ratione damni quod infert tali transgressione ».

^{c)} Huc spectat quod S. O. declaravit de Hispania, qui bulla Cruciatæ et indulto quadragesimali gaudent. Proposito enim dubio: « Utrum christifideles bulla Cruciatæ et in-

dulto quadragesimali gaudentes, et iter extra limites Hispanicae ditionis agentes, carnibus vesci possint diebus vetitis, eodem modo ac si in Hispania degerent, etiamsi cibi esuriales non desint »; Sacra Congregatio Sancti Officii, die 22 Junii 1897, ad quaesitum respondit: *Negative*.

^{d)} Laymann, *loc. cit., n. 3*, exemplum istud non affert, sed alia huic similia; et dat rationem quam adducit Busenbaum.